

ผู้สอบบัญชี : ที่พึ่งผู้ถือหุ้นรายย่อย

หลักปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ตามหลักการสุจริตกับกลไกในหมวด ที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนได้เสียในการกำกับดูแลกิจการกล่าวไว้ว่า ผู้มีส่วนได้เสียซึ่งรวมถึงพนักงานแต่ละรายหรือกลุ่มตัวแทนของพนักงานควรได้รับอนุญาตให้สามารถติดต่อ และแจ้งความห่วงใยของตนในเรื่องเกี่ยวกับการกระทำที่อาจเข้าข่ายผิดกฎหมาย หรือขัดต่อหลักจริยธรรมที่ตนได้พบเห็นต่อคณะกรรมการบริษัทได้โดยเสรี โดยสิทธิของพวกเขาเหล่านั้นไม่ควรถูกระงับจากการกระทำดังกล่าว

เจตนาของการส่งเสริมให้มีหลักปฏิบัติดังกล่าวก็เพื่อสร้างกลไกให้ผู้มีส่วนได้เสียมีช่องทางในการแจ้งเบาะแสการกระทำของผู้บริหารหรือพนักงานที่อาจเข้าข่ายฝ่าฝืนกฎหมาย หรือทุจริต หรือไร้จริยธรรม ซึ่งอาจสร้างความเสียหายต่อบริษัทหรือผู้มีส่วนได้เสียซึ่งรวมถึงผู้ถือหุ้นด้วย

พัฒนาการของการส่งเสริมให้มีการสร้างกระบวนการแจ้งเบาะแสเริ่มต้นที่การผลักดันให้บริษัทต่างๆ ควรจัดให้มีกระบวนการ ขั้นตอนช่องทางและแนวปฏิบัติในการแจ้งเบาะแส ตลอดจนวิธีการให้การปกป้องคุ้มครองผู้ร้องเรียน หรือผู้แจ้งเบาะแส (Whistle Blower) นโยบายและแนวปฏิบัติในเรื่องนี้ส่วนใหญ่จะปรากฏเป็นส่วนหนึ่งในจรรยาบรรณ หรือจริยธรรมทางธุรกิจของบริษัท

ตามหลักการแล้วดูเหมือนว่าการสร้างกลไกดังกล่าวน่าจะช่วยป้องกันความเสียหายได้บ้าง แต่ในทางปฏิบัติ การแจ้งเบาะแสการกระทำของผู้บริหารโดยพนักงานทำได้ไม่เต็มที่เพราะกลัวถูกกลั่นแกล้ง และผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ หรือตัวแทนของผู้ถือหุ้นใหญ่ โดยเฉพาะบริษัทมหาชนต่างๆ ในประเทศไทย ด้วยเหตุที่ผู้บริหารโดยเฉพาะที่เป็นตัวแทนผู้ถือหุ้นมักเอาดีเอาเปรียบ ชอบที่จะยกย่าย้ายถ่ายผลประโยชน์ของบริษัทไปเข้ากระเป๋าตนเอง หรือการทุจริตมีโอกาสสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงต่อบริษัทและต่อผู้ถือหุ้น จึงมีการออกเป็นกฎหมายเพื่อให้มีกลไกให้กระบวนการแจ้งเบาะแสทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในประเทศไทยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 89/25 ของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 โดยพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 กำหนดให้ผู้สอบบัญชีของบริษัทหลักทรัพย์หรือบริษัทต่างๆ เป็นผู้แจ้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติการณ์อันควรสงสัย

กฎหมายลักษณะนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ในประเทศอื่น เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฮองกง สิงคโปร์ มาเลเซีย และแอฟริกาใต้ เป็นต้น มีการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องนี้มาก่อนแล้ว เพียง

แต่วิธีหรือขั้นตอนในการปฏิบัติอาจแตกต่างกันไปบ้าง ในต่างประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดให้ผู้สอบบัญชีเป็นผู้แจ้งหรือรายงานต่อหน่วยงานทางการโดยตรงเมื่อพบพฤติกรรมอื่นควรสงสัยว่าอาจมีการฝ่าฝืนกฎหมายหรือทุจริตอย่างมีสาระสำคัญ

แต่ข้อกำหนดในประเทศไทยแตกต่างจากประเทศอื่นตรงที่ให้ผู้สอบบัญชีแจ้งคณะกรรมการตรวจสอบของบริษัททราบเพื่อดำเนินการตรวจสอบโดยไม่ชักช้า และให้คณะกรรมการตรวจสอบรายงานผลการตรวจสอบเบื้องต้นให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์และผู้สอบบัญชีทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้สอบบัญชี หากคณะกรรมการตรวจสอบไม่นำเรื่องดังกล่าวรายงานต่อสำนักงานฯ ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ให้ผู้สอบบัญชีแจ้งเรื่องดังกล่าวต่อสำนักงานฯ ทันที

ข้อกำหนดของกฎหมายดังกล่าว ทำให้กลไกในการแจ้งเบาะแสทำงานได้ผลดีขึ้นอย่างแน่นอน เทียบกับติดอาวุธให้ผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบให้สามารถและต้องทำหน้าที่ แม้ว่าการตรวจสอบพบของผู้สอบบัญชีอาจจะเกิดภายหลังที่มีการกระทำไปแล้ว อย่างน้อยก็มีเครื่องมือให้มีการบวนการแก้ไขหรือลงโทษในกรณีที่มีการปฏิบัติผิดกฎหมายจริง ไม่ใช่ปล่อยให้เลยตามเลยจนผู้ถือหุ้นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ผู้ถือหุ้นใหญ่เกิดความเสียหาย

กฎหมายนี้ทำให้ผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบมีภาระหน้าที่ตามกฎหมายมากขึ้น แต่ก็ทำให้วิธีการปฏิบัติหน้าที่ชัดเจนขึ้น และเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่มีกฎหมายรองรับและคุ้มครอง กล่าวคือ พนักงาน ลูกจ้าง หรือบุคคลอื่นใดที่รับจ้างทำงานให้แก่บริษัท (เช่น ผู้ตรวจสอบบัญชี ผู้รับงานตรวจสอบและประเมินการควบคุมภายใน ที่ปรึกษากฎหมาย เป็นต้น) ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเบาะแสเกี่ยวกับการทุจริตของกรรมการหรือผู้บริหาร จะได้รับการคุ้มครองภายใต้มาตรา 89/2 แห่งพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 ซึ่งห้ามบริษัทเล็กจ้าง กลั่นแกล้ง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลนั้น

ประเด็นที่น่าสนใจคือ พฤติกรรมอื่นน่าสงสัยที่ต้องแจ้งต่อคณะกรรมการตรวจสอบและสำนักงานฯ มีลักษณะอย่างไร ต่อไปนี้เป็นเพียงตัวอย่างของพฤติกรรมที่น่าสงสัยบางประการ

- ผู้บริหารสั่งการให้ขายสินค้าเป็นเงินเชื่อให้ลูกค้ารายใหม่ในวงเงินที่สูงมาก โดยไม่มีการพิจารณาประวัติและฐานะการเงินของลูกค้า
- ลูกค้าค้างชำระหนี้สินจำนวนมากและค้างมานาน เข้าขายต้องตั้งสำรองหนี้สูญหรือตัดหนี้สูญ แต่ยังคงขายสินค้าให้เป็นเงินเชื่อ

“ผู้สอบบัญชีอิสระภายนอกทำหน้าที่ให้ปุ๋ยก่อกองกั๊งกบด ไม่ใช่ทำงานให้คณะกรรมการหรือผู้ถือหุ้นใหญ่ฝ่ายเดียว... คณะกรรมการตรวจสอบ แม้จะแต่งตั้งโดยผู้ถือหุ้นซึ่งต้องอาศัยเสียงของผู้ถือหุ้นใหญ่ แต่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นทุกราย มีความเป็นอิสระที่มีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ทุกฝ่าย”

- ผู้บริหารสั่งการให้ปล่อยกู้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารโดยไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนในการให้กู้ รวมถึงไม่มีการพิจารณาความเสี่ยงและโอกาสได้เงินคืน
- ผู้บริหารอนุมัติการจ่ายเงินให้แก่ตนเอง หรือบริษัทอื่นที่เกี่ยวข้องโดยไม่มีเหตุผลหรือหลักฐานชัดเจน ไม่มีกรรมการหรือผู้บริหารอื่นร่วมพิจารณา
- ผู้บริหารให้บริษัทขายสินทรัพย์ในราคาที่ไม่มีความสมเหตุสมผลทางธุรกิจ หรือให้บริษัทซื้อทรัพย์สินหรือซื้อกิจการที่มีราคาสูงเกินจริง หรือซื้อโดยไม่มีการพิจารณาคุณภาพและราคาทรัพย์สินอย่างรอบคอบ
- ผู้บริหารสร้างรายการที่ไม่เกิดขึ้นจริงโดยเฉพาะเมื่อใกล้สิ้นงวดบัญชี ฯลฯ

กฎหมายข้างต้นอาจจะสร้างความจุกจิกกังวลใจให้กรรมการหรือผู้บริหาร โดยเฉพาะพวกที่เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ที่ทำให้ต่อไปนี้อาจเบ็ดเสร็จไปสั่งการให้ทำรายการพิสดารได้ยากขึ้น สำหรับเจ้าของกิจการ กรรมการ หรือผู้บริหารที่ไม่มีพฤติกรรมหรือเจตนาหาประโยชน์ใส่ตัว ไม่น่าจะได้รับความเดือดร้อนจากกฎหมายนี้ อาจจะได้รับประโยชน์ด้วยซ้ำไป เพราะการมีกฎหมายนี้ออกมาทำให้นักลงทุนมีความเชื่อมั่นและเชื่อถือในระบบตลาดทุนดีขึ้น ทำให้ระมัดระวังรอบคอบขึ้น ลดวัฒนธรรมความเห็นแก่ตัวลง

อย่าลืมนะครับว่า ผู้สอบบัญชีอิสระภายนอกทำหน้าที่ให้ผู้ถือหุ้นทั้งหมด ไม่ใช่ทำงานให้คณะกรรมการหรือผู้ถือหุ้นใหญ่ฝ่ายเดียว นอกจากนี้ต้องเข้าใจด้วยว่า คณะกรรมการตรวจสอบ แม้จะแต่งตั้งโดยผู้ถือหุ้นซึ่งต้องอาศัยเสียงของผู้ถือหุ้นใหญ่ แต่เป็นตัวแทนของผู้ถือหุ้นทุกราย มีความเป็นอิสระที่มีหน้าที่ดูแลผลประโยชน์ทุกฝ่าย ไม่ปล่อยให้ผู้ถือหุ้นใหญ่เอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อย โดยเนื้อหาของกฎหมายนี้ ผู้สอบบัญชีน่าจะเป็นที่พึ่งที่ดีของผู้ถือหุ้นรายย่อยได้ดีขึ้นอย่างแน่นอน ขอให้กำลังใจในการทำหน้าที่ตามกฎหมายนี้กับผู้สอบบัญชีและคณะกรรมการตรวจสอบด้วยครับ M&V